

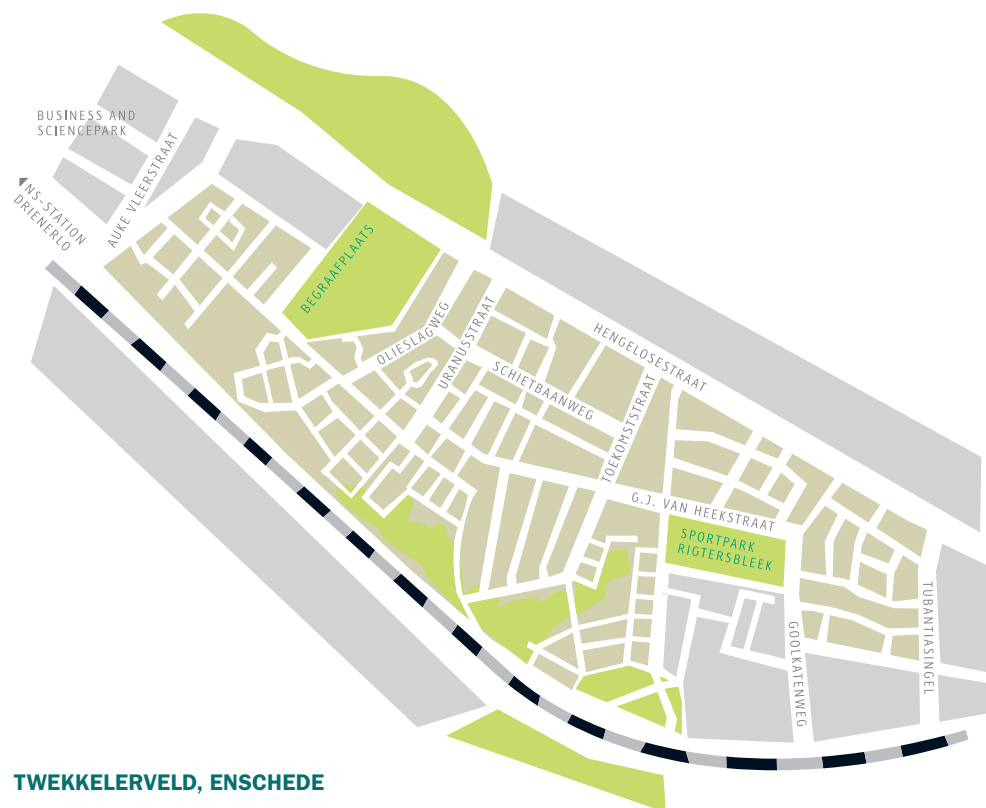
Twekkelveld

Alles aanwezig

Twekkelerveld

Alles aanwezig

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1. Inleiding	6
Hoofdstuk 2. De wijk Twekkelerveld: 'Afslag Noordwest'	8
Hoofdstuk 3. Vraagstelling en aanpak	10
Hoofdstuk 4. Transformaties van de wijk	16
Hoofdstuk 5. Merkidentiteit Twekkelerveld	24
Hoofdstuk 6. Referentiekader voor de aanpak	32
Hoofdstuk 7. Aanzet tot een wijkprogramma	40
Hoofdstuk 8. Positionering en wijkcommunicatie	50
Hoofdstuk 9. Het ondernemende gezelschap	56
Bijlage 1. Plekken in de wijk	58
Bijlage 2. Woningcorporatiebezit Twekkelerveld	58
Bijlage 3. Literatuurlijst	59
Bijlage 4. Deelnemers aan de sessies	59

Inleiding

HOOFDSTUK I

In opdracht van de gemeente Enschede en de woningcorporaties *de Woonplaats* en *Domijn* is door Kars Advies een *brand* gemaakt van de wijk Tweckelerveld in Enschede. In deze rapportage wordt verslag gedaan van de resultaten van dit project. Allereerst wordt de wijk Tweckelerveld kort gekarakteriseerd (hoofdstuk 2). Daarna worden de vraagstelling en de aanpak van het project beschreven (hoofdstuk 3). De daarop volgende beschrijving van de transformaties van de wijk zijn onmisbaar bij het verkrijgen van een beeld van wie en wat de wijk nu is (hoofdstuk 4).

De kern van de rapportage wordt gevormd door het hoofdstuk 5 over de merkidentiteit van de wijk. Het beschreven referentiekader in hoofdstuk 6 verbindt de merkidentiteit met het wijkprogramma. Hoofdstuk 7 is een beschrijving van dit wijkprogramma.

De rapportage eindigt met de marketing en de communicatie (hoofdstuk 8) en het ondernemende gezelschap (hoofdstuk 9).

De wijk Twekkelveld: ‘Afslag Noordwest’

Enschede-Noord bestaat uit verschillende wijken, waaronder Twekkelveld. In Enschede worden de woonmilieus in de wijken getypeerd als landschapsbuurt of stadsbuurt. Stadsbuurt Twekkelveld ligt in Noordwest Enschede, tussen de spoorlijn naar Hengelo (zuidwest/zuid) en de Hengelsestraat (noordoost). De wijk telt ongeveer 9300 inwoners.

Twekkelveld kent een aantal verschillende buurten, elk met een eigen sfeer. Daarnaast telt de wijk enkele bedrijfsterreinen, een groene zoom, en een begraafplaats. De buurten het dichtstbij het centrum van Enschede stammen uit de vooroorlogse periode en waren bedoeld om arbeiders (West-Indiëbuurt, Tubantia) en de middenklasse (‘t Zwik) te huisvesten. Vanaf de jaren vijftig werd verder naar het noorden gebouwd: de witte eengezinswoningen in ‘de Sahara’ (Castorstraat e.o.) en portiekflats rondom de Van Heekstraat.

De wijk Twekkelveld wordt tegenwoordig onderscheiden in Tubantia/Toekomst met ruim 5100 inwoners en de buurt Twekkelveld met ruim 4200 inwoners. In Tubantia/Toekomst is ongeveer tweederde van de woningen particulier bezit, en flats komen bijna niet voor. In de buurt Twekkelveld is ruim tweederde van de woningen een huurwoning; de helft is laagbouw, de helft flat.

Wat betreft karakteristieken van de bevolking verschillen de beide wijkonderdelen fors van elkaar. In de buurt Twekkelveld is het percentage werkzoekenden, uitkeringsgerechtigden, niet-westerse allochtonen hoger dan in Tubantia/Toekomst. Het gemiddeld besteedbaar inkomen is er lager dan in Tubantia/Toekomst.

De bewonersparticipatie bij projecten verloopt moeizaam. De Wijkraad Twekkelveld is een belangrijk kanaal tussen bewoners, gemeente en andere instanties. De rol van de wijkraad is adviserend, bemiddelend en activerend.

Vraagstelling en aanpak

Vraagstelling

In de wijk Tweekerlerveld is de afgelopen jaren geïnvesteerd en ook de komende jaren zal dat het geval zijn. Het gaat om investeringen in nieuwbouw en renovatie van woningen, maar ook om nieuwbouw van het gezondheidscentrum en het winkelcentrum. De projecten zijn niet alleen gericht op fysieke, maar ook op sociale vraagstukken. De sociale cohesie vermindert, het veiligheidsgevoel laat te wensen over en de sociaal-economische problemen zijn relatief groot.

De vraag aan Kars Advies is om met behulp van de brandingaanpak de door de opdrachtgevers genoemde thema's in te kleuren en aan te vullen en deze vervolgens uit te werken in een flankerend wijkprogramma. In de aanpak moet de aandacht vooral worden gericht op het middengebied in Tweekerlerveld.

De thema's die door de opdrachtgevers worden genoemd zijn:

- Het verbeteren van het buurtvermogen, het zelforganiserende vermogen van de wijk;
- Sociaal-economische activering, in combinatie met het verbeteren van de wijk economie;
- Het verminderen van (de gevoelens) van onveiligheid;
- Het onderzoeken van de wenselijkheid van kleine fysieke ingrepen in de woningvoorraad en de openbare ruimte;

De aanpak

Ter introductie: Werken aan succesvolle wijken. Succesvolle wijken zijn over het algemeen wijken met een duidelijke identiteit. Wijken waar mensen vanuit een positieve keus met plezier wonen, waar je je mee verbonden voelt, waar je trots op bent.

- Een duidelijke identiteit trekt bewoners en bedrijven die daarbij passen vanzelf aan;
- Een duidelijke identiteit is sturend voor de communicatie en de marketing. De wijk 'verkoopt' zichzelf bij wijze van spreken;
- Een duidelijke identiteit geeft aan professionals houvast en sturing: wat past bij de wijk, wat niet, welke projecten en samenwerkingsverbanden zijn nodig, welke keuzes zijn er?

Centraal staat: "Aan wat voor wijk werken we, wat hebben we als het klaar is en voor wie is het dan aantrekkelijk om er te wonen en te werken?"

In de brandingaanpak wordt de merkidentiteit van een wijk verwoord en verbeeld. De merkidentiteit wordt vastgelegd in een merkbeloofte, vijf kernkwaliteiten en vijf kernwaarden. Bij kernkwaliteiten gaat het om kwaliteiten die te maken hebben met de hardware van de wijk. Bij kernwaarden gaat het om waarden die betrekking hebben op het gevoel en het gedrag in de wijk. Door het benoemen van de (gewenste) merkidentiteit van

een wijk wordt deze wijk in positieve zin onderscheiden van andere woon- en werkmilieus in de stad. Daarmee wordt de buurtreputatie en het imago van een wijk in positieve zin beïnvloed.

De brandingaanpak bestaat uit verschillende onderdelen, nl. het maken van de brand (gewenste merkidentiteit), het opstellen van het ondersteunende en flankerende wijkprogramma, het maken van een ondernemend gezelschap en het opstellen van een communicatie- en marketingstrategie.

Hoofdpijnen van de aanpak voor de wijk Tweckelerveld

Het plan van aanpak bestaat uit zes fasen:

1. Voorbereiding
2. Warming-up
3. Brandingsessie
4. Programmasessie
5. Communicatie- en marketingessie
6. Creatie eindproducten

In deze tussenrapportage wordt verslag gedaan van de resultaten van de voorbereiding, de warming-up, de brandingsessies, en de programmasessie.

Wat betekent helpen voor U?

fr. H. Krenenburg v. 1

“Alles is in de brand gevlogen. Ik heb van begin tot eind meegewerkt met het weer opbouwen”

“Er staat altijd een stoel naast de kassa, dan kunnen mensen hun verhaal kwijt”

S.SHELT
GROEPS

“Iemand vriendelijk toespreken, kan al hulp bieden zijn”

“Luisteren lijkt heel simpel, maar dat is het niet”

Twekkelerveld is een dorp op zich

Transformaties van de wijk

Transformaties Enschede

Economische transformatie

Kort voor 1850 werden in Enschede de eerste fabrieken met stoomkracht opgericht voor spinnen, weven en het bedrukken van textiel. Dat gebeurde in de 19e eeuw weliswaar op meer plaatsen in Twente en Nederland, maar Enschede werd de belangrijkste textielstad van ons land. In 1938 werkten er 13.000 van de 52.000 Nederlandse textielarbeiders, een kwart van het totaal. De lokale economie werd volstrekt gedomineerd door de textiel.

In 1950 telde de Enschedese textiel 21.000 arbeiders. Vanaf 1966 volgden massaontslagen en werd de textielindustrie, gemeten naar het aantal werknemers, in relatief korte tijd een marginale bedrijfstak. Het aantal textielwerknemers daalde van 8.000 in 1970, naar 5600 in 1977, naar 2500 in 1981.

Sociale transformatie

De textiel was een magneet die arbeiders aantrok. Aanvankelijk kon de directe omgeving voorzien in de vraag naar arbeid. Vanuit de meer arme streken van Groningen, Friesland, Drenthe en de Veluwe trokken arbeiders naar de Twentse textiel fabrieken. Ook uit Duitsland trokken arbeiders naar Twente. Na de Tweede Wereldoorlog kon de Nederlandse arbeidsmarkt de vraag naar textielarbeiders niet meer aan, en werden arbeiders uit Mediterrane landen geworven.

Ruimtelijke transformatie

Enschede was in de 19e eeuw een bescheiden eiland van bebouwing in een zee van bossen, heidevelden en stuifzanden. Langs de uitvalswegen vanuit Enschede kochten fabrikanten stukken grond om daar villa's, fabrieken en arbeiderswoningen op te zetten. In 1884 kwam door een grenswijziging het grondgebied van de gemeente Lonneker voor het grootste deel bij Enschede.

Twekkelerveld: koloniseren, evangeliseren en ontspannen

Koloniseren

De huidige wijk Twekkelerveld was in de 19e eeuw woeste grond. In een periode van ongeveer 70 jaar (1890-1960) werd het gebied 'gekoloniseerd' en bebouwd met villa's, fabrieken, huizen, wegen, en sportvelden.

De bouw van fabrieken startte rond 1850 op het Schuttersveld, dicht tegen het stadscentrum aan. Op Rigtersbleek, aan de buitenzijde van de huidige Tubantiasingel, verrezen rond 1900 ook fabrieken. Op deze industrieterreinen is de oude textielindustrie inmiddels geheel verdwenen en vervangen door nieuwe bedrijvigheid. Later ontstond nog het *Business and Sciencepark*, een modern bedrijventerrein.

Wat later dan de bouw van fabrieken volgde ook de bouw van woningen in Twekkelerveld. Aan weerszijden van enkele

ontsluitingswegen ontstonden al in de late 19e eeuw plukjes bebouwing voor arbeiders en lagere middenklasse: de Goolkatenweg, de Toekomststraat, Olieslagweg, de G.J. van Heekstraat. De arbeidersstraten rondom de Tubantiastraat/Rigtersweg ontstonden begin 20e eeuw. De buurt rond Plein West-Indië en het Kozakkenpark dateert van 1913 en later. In 1917 verwierf de gemeente buitenplaats Het Zwik. Hier kwam een wijk tot stand, met villa's en middenklasse woningen. `t Zwik kreeg een afwisselend aanzien, omdat verschillende particulieren én enkele woningbouwverenigingen er huizen bouwden in kleine aantallen.

Het gros van de woningen in Tweekelerveld dateert van na de Tweede Wereldoorlog. Het begon met de Sahara-woningen, 168 witte noodwoningen die in de jaren 1946-1948 werden gebouwd op een stuk grond dat met zand werd opgespoten dat vrij was gekomen bij het delven van het Twentekanaal. Bepaald modern waren de eerste Enschedese (portiek-) flats in de Sterrenbuurt (Maanstraat, etc) die vanaf 1956 werden gebouwd. Uit die tijd dateerde ook het winkelcentrum aan de G.J. Van Heekstraat, een voorbeeld van modern bouwen in Nederland.

Het buurtje noordelijke van de Van Heekstaat, rondom de katholieke Pauluskerk, werd gebouwd door de katholieke woningbouwvereniging, en kende daardoor een bewoning met hoofdzakelijke katholieken. Rondom de Otto van Tavernestraat

verschenen huizen waar vooral onderwijzers en andere (semi-), ambtenaren kwamen te wonen. In de jaren zestig volgde als laatste een buurt, met flats en eengezinswoningen, in het noorden van de wijk.

Vanaf 1995 volgde sloop en nieuwbouw, waardoor het woonzorgcomplex, en de nieuwbouwwoningen aan de Uranusstraat ontstonden. Wat betreft voorzieningen is de bouw van een nieuw gezondheidscentrum eind 2007 gereed gekomen en is de bouw van een nieuw winkelcentrum nabij.

De huidige wijk kent een duidelijke begrenzing tussen de spoorlijn, Hengelosestraat en de Tubantiasingel. De Hengelosestraat is een oude uitvalsweg vanuit Enschede naar Hengelo. De weg kreeg in de loop van de 19e en 20e eeuw steeds meer barrièrewerking. De zandweg werd verhard en verbreed. In de 20e eeuw verschenen er winkels, en er ging steeds meer gemotoriseerd verkeer overheen.

De spoorlijn Enschede-Zutphen werd gebouwd in 1866. Het Twentekanaal erachter werd begin 20e eeuw gegraven. De Tubantiasingel werd in 1919 aangelegd.

Evangeliseren

Waar in de meeste van die nieuwe arbeiderswijken vooral veel 'rooien' woonden, woonden in Twekkelveld juist veel katholieken en protestanten. Twekkelveld was een confessioneel dorp in een rooie stad.

Omdat de Twekkelvelders van de centrumkerken weinig te

verwachten hadden, werd de geloofszorg vooral in de wijk zelf georganiseerd via evangelisatieverenigingen. In bescheiden panden werden kerkjes oprichten; de katholieken, de vrijzinnigen en de orthodoxe protestanten beschikten allemaal over een dergelijk kerkje. De met de kerk verbonden charitas en de koren bestaan nóg en spelen een rol van betekenis in de wijk.

Ontspanning

Naast de geloofszorg organiseerde de wijk Twekkelveld óók haar ontspanningsactiviteiten zelf. Muziek, fanfares, koren, voetbal, speeltuinen, biljarten: op allerlei gebied werden verenigingen opgericht door actieve Twekkelervelders. Er was ook 'export' van verenigingen die in de wijk zijn gestart, maar later in Enschede verband door gingen. Inwoners van de wijk maakte weinig gebruik van clubs en verenigingen in het centrum of in andere wijken.

Vanouds telde de wijk vier speeltuinverenigingen, waarvan er nu nog drie over zijn ('t Heelal, de Wester en Kozakkenpark). Op de speeltuinterreinen staan gebouwtjes waar allerlei activiteiten plaatsvinden: muziek, *line dancen*, klaverjassen, etc. Voor kinderen én volwassenen spelen ze een belangrijke rol in de wijk.

In ongeveer de periode 1970-1990 bestonden in Twekkelveld een wijkcentrum en De Sloep naast elkaar. Het was een scheidslijn tussen rood en confessioneel, die voor sommige

Twekkelervelders scherp lag. Rond 1990 is het wijkcentrum gesloten, en was De Sloep al langzamerhand getransformeerd van een katholiek wijkcentrum, gelieerd aan de Pauluskerk, tot een algemeen wijkcentrum, inmiddels bestuurd door Alifa, de Enschedese welzijnsstichting.

Groepen in de wijk

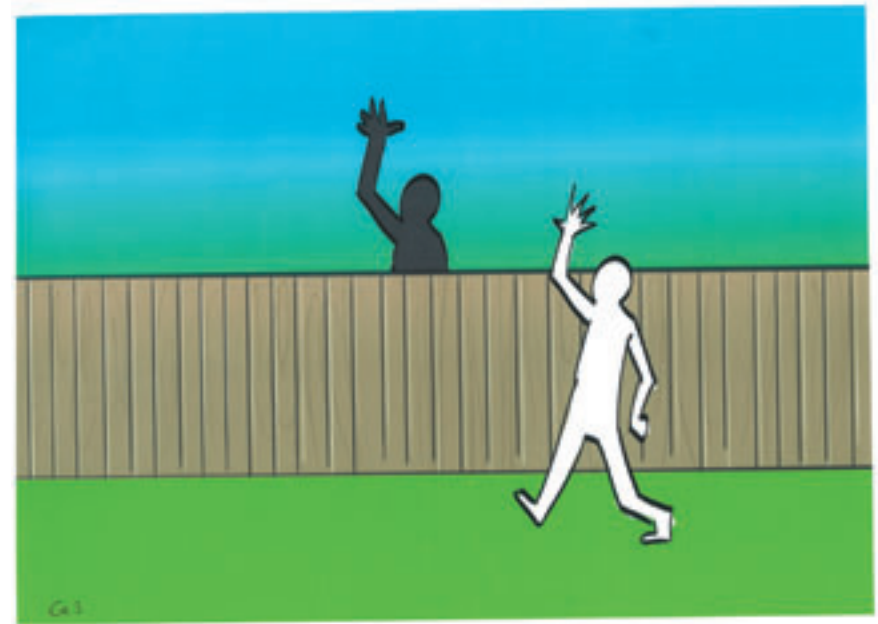
“Er zijn veel verenigingen, veel groepen, maar er is geen overkoepelende vereniging voor de wijk”

“Alleen kinderen spelen met elkaar”

“Bier op straat, daar wil je niet bijhoren. Wij zijn fatsoenlijk”

“Er is contact, maar echt hechte banden zijn er niet”

Het zit gewoon in me, voor anderen zorgen

Merkidentiteit Tweekelerveld

Inleiding

De merkidentiteit van Tweekelerveld wordt bepaald door de kernkwaliteiten en door de kernwaarden van het gebied. De kernkwaliteiten gaan over de kenmerken van de hardware van de wijk. De kernwaarden gaan over de zachte, sociaal-emotionele waarden van de wijk (de software). Het gaat over waarden die kenmerkend en belangrijk zijn in het leven en wonen van de bewoners van de wijk. De kernwaarden geven de sfeer van de wijk weer, zij geven aan waarin Tweekelerveld zich onderscheidt van andere wijken in Enschede. De hier beschreven en verbeelde merkidentiteit van de wijk is het resultaat van de voorbereiding en de brandingssessie.

Kernkwaliteiten van Tweekelerveld

RUIM EN GROEN OPGEZET	DIVERSITEIT BUURTEN	SPEELVOORZIENINGEN	ZORGVOORZIENINGEN	VERENIGINGSLEVEN
-----------------------	---------------------	--------------------	-------------------	------------------

Ruim en groen opgezet

De wijk is ruim opgezet met relatief veel openbare ruimte. Tweekelerveld is een groene wijk. Voor een deel bestaat dit groen uit privé-tuinen, maar voor een deel ook uit openbaar groen, zoals de Tweekelerzoom. Inrichting en beheer van de openbare ruimte en het groen moeten beter.

Diversiteit buurten

Er bestaat diversiteit tussen de verschillende buurten. Deze

diversiteit heeft vooral betrekking op verschil in architectuur en eigendomsverhouding.

Speelvoorzieningen

De wijk is een prettige wijk voor opgroeiende kinderen. Voor hen zijn relatief veel speelvoorzieningen aanwezig, beheerd door speeltuinverenigingen. Dat laatste geldt niet voor de speelplekken in de openbare ruimte en de schoolpleinen. Voor de jongste groep kinderen zijn er te weinig voorzieningen.

Zorgvoorzieningen

Er zijn diverse voorzieningen voor ouderen zoals het woonzorgcentrum, het ouderenzorgcomplex en het gezondheidscentrum in aanbouw. Aan het verbeteren van het aantal zorgvoorzieningen wordt gewerkt. Met de toenemende vergrijzing is het de vraag of dit voldoende is.

Verenigingsleven

In de wijk zijn zeer veel actieve verenigingen. De verenigingen zijn zeer divers in hun soort, zoals sportverenigingen en de fanfare. De voetbalvereniging Rigtersbleek, met aanvullende sporten als *jeu de boules* en darten, is een goed voorbeeld van het actieve verenigingsleven in Tweekelerveld.

Kernwaarden van Tweekelerveld

KERNWAARDEN	BEHULPZAAM	EIGEN KRINGEN	AFTASTEND	ZELFVOORZIENEND	APART V.D. STAD
FUNCTIE	Elkaar helpen	Rust en gezelligheid	Territorium beschermen	Met elkaar als wijk zien te redden	Afstand houden
EMOTIE	Dienstbaar zijn	Geborgenheid, er bij horen	Zekerheid zoeken	Voor jezelf als wijk zorgen	Op jezelf zijn
STREVEN	Schaamte voorbij	Verbonden blijven én meer grensverkeer	Meer flexibiliteit in het normbesef	Zelfstandig blijven door actieve inzet	Handhaven status quo

Behulpzaam

De kernwaarde behulpzaam is geworteld in het traditionele *naoberschap*. Behulpzaamheid leeft in deze wijk meer dan in andere wijken in Enschede. Elkaar helpen is vanzelfsprekend. Het komt voort uit het gevoel dienstbaar te willen zijn. Deze dienstbaarheid is nauw verbonden met het christelijke begrip naastenliefde. Hulp bieden is vanzelfsprekend, hulp vragen echter niet. Veel bewoners schamen zich om hulp te vragen. Het streven is dan ook om deze schaamte voorbij te komen.

Eigen kringen

In de wijk bestaan diverse bevolkingsgroepen naast elkaar, zonder veel grensverkeer. De groepen zijn in hun dagelijks leven vooral gericht op de eigen kring. Reden van het bestaan van deze groepen is: de restanten van de verzuiling, en de modernisering, waarbij diverse groepen - studenten en allochtonen - in de wijk zijn komen wonen. De functie van het gericht zijn op de eigen kring is het verkrijgen van rust en gezelligheid.

De eigen kring geeft een gevoel van geborgenheid. Geslotenheid moet worden voorkomen. Het streven is dan ook gericht op een toename van het grensverkeer.

Aftastend

De bewoners zijn aftastend. Nieuwkomers worden welwillend verwelkomd en vervolgens afgetast. Bewoners laten niet snel het achterste van de tong zien en hebben bovendien een sterk eigen normbesef waaraan anderen getoetst worden. De functie van deze kernwaarde is het eigen territorium beschermen. Het zoeken van zekerheid is daarbij de emotie. Een aftastende houding is een goede kwaliteit ter bescherming van de eigen groep. Het wordt een negatieve kwaliteit op het moment dat dit leidt tot een permanente uitsluiting van anderen. Het streven is dan ook om meer flexibiliteit te betrachten bij het beoordelen van de normen en waarden van anderen.

Zelfvoorzienend

Van oudsher is Twekkelveld een wijk die zelfvoorzienend is. Bewoners richten zich vooral op activiteiten en voorzieningen in de wijk zelf. Je moet het met elkaar als wijk zien te redden. Het zelfvoorzienend karakter wordt mede vorm gegeven door de actieve inzet van bewoners. Twekkelveld is een wijk waarin veel 'doeners' wonen. Het actief zijn gebeurt vaak in verenigingsverband. Het actief zijn is gericht op het verkrijgen van gezelligheid. Actief zijn in het verenigingsleven geeft het gevoel er bij te horen en het streven daarbij is verbonden te blijven met de groep mensen waarbij men hoort.

Apart van de stad

De wijk Twekkelveld richt zich in aandacht en sfeer niet op andere wijken. De wijk is apart, keert zich naar binnen. De functie daarvan is afstand houden en de emotie jezelf willen blijven. Het streven is om de status quo te handhaven.

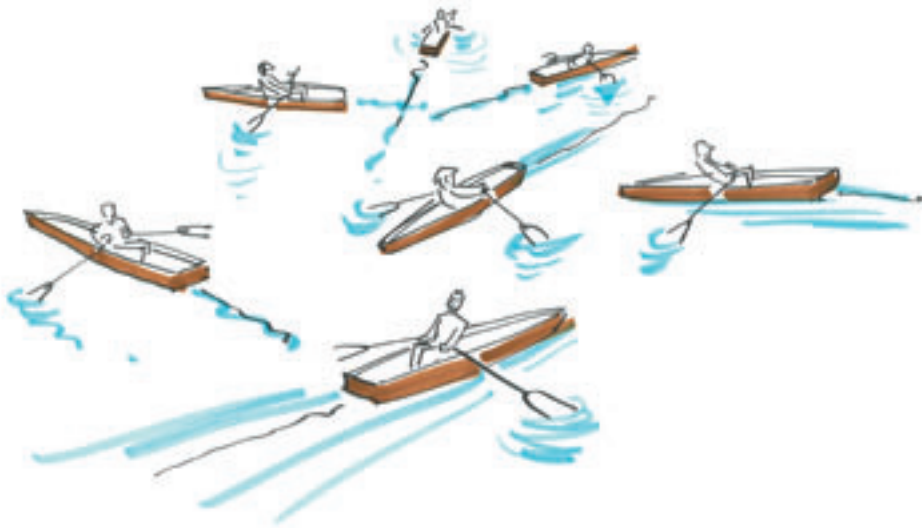
Merkbelofte: Twekkelveld: 'Alles aanwezig'

In de wijk Twekkelveld is alles aanwezig om plezierig en goed te kunnen wonen. Zowel wat betreft sfeer, alsook wat betreft activiteiten en voorzieningen hoef je de wijk vrijwel niet uit. De wijk is in hoge mate zelfvoorzienend en wat betreft sfeer en ligging apart van andere wijken. De sfeer van de wijk lijkt op die van een dorp. De geschiedenis van de wijk heeft gemaakt tot wat hij nu is.

De merkbelofte aan bewoners en potentiële bewoners betekent niet dat er geen behoefte is aan een aantal ondersteunende activiteiten en voorzieningen, zeker nu een terugloop van voorzieningen is te constateren (postkantoor en bank). De merkbelofte drukt uit dat veel dingen voorhanden zijn om goed en plezierig te kunnen wonen in de wijk.

Twakkelveld als vereniging

4 v 3

“Wij zien het als een roeivereniging. Iedereen gaat een eigen kant op, roeit met de riemen die hij heeft”

9. 1 v 3.

“Er is wel contact, maar het is niet gestructureerd. Op bepaalde momenten vind je elkaar”

“Het zijn de gelijkgestemden zijn die elkaar in de verschillende verenigingen opzoeken”

Twekkelerveld als vereniging

“Om de leefbaarheid te verbeteren moet je de bereidheid hebben om meer dan een gezelligheidsvereniging te zijn”

**Ik heb van vroeger uit geleerd dat je
jezelf moest redden**

Referentiekader voor de aanpak

Inleiding

Op basis van de gewenste merkidentiteit is het referentiekader opgesteld. Het referentiekader maakt de verbinding tussen merkidentiteit en de verschillende beleidsvelden, het wijkprogramma en de communicatie en marketing. Het bestaat uit een samenvatting van het type woonmilieu dat Tweckelerveld is en uit thema's die relevant zijn voor de uitwerking van de visie en het programma.

De wijk Tweckelerveld

De wijk Tweckelerveld is een rustig woonmilieu met een dorpse sfeer, geschikt voor bewoners met verschillende leefwijzen. De wijk is ruim opgezet met een diversiteit in architectuur, woningtypen en eigendomsverhoudingen. De wijk heeft mooie groene ruimtes. In de wijk zijn voorzieningen, zowel voor ouderen als kinderen, en er is een actief verenigingsleven. De wijk is dan ook in hoge mate zelfvoorzienend. Alles is aanwezig zowel wat betreft sfeer als wat betreft activiteiten. De wijk is op zichzelf gericht. Het leven is er goed. De bewoners wonen en leven vooral in eigen kring. Sommige kringen hebben daarbij een sterk normbesef. Om te voorkomen dat de kringen worden gesloten is het organiseren van het grensverkeer tussen de verschillende bevolkingsgroepen gewenst. Naar elkaar toe zijn de bewoners behulpzaam. Hulp bieden aan elkaar is vanzelfsprekend. Naar buitenstaanders toe zijn de bewoners behoudzaam en aftastend.

Thema's

Het zelfvoorzienend vermogen van de wijk

Vanoudsher is de wijk Tweckelerveld een wijk die in hoge mate zelfvoorzienend is. Dit komt door haar geografische ligging én door haar culturele karakter dat afwijkt van de rest van Enschede. Ook in de toekomst is het zelfvoorzienende karakter een belangrijk thema. Tweckelerveld wil een apart en zelfstandig woonmilieu in Enschede zijn. Tweckelerveld wil in hoge mate kunnen voorzien in haar eigen behoefte. Dit betekent dat huidige en toekomstige voorzieningen en activiteiten zich hier mede op gaan richten.

Het organiseren van het grensverkeer tussen de verschillende kringen in de publieke ruimte

Zoals eerder beschreven bewegen de verschillende bevolkingsgroepen zich vooral in het eigen domein, in de eigen kring. Op zichzelf is daar niets op tegen, totdat dit leidt tot vooroordelen en verkeerde vooronderstellingen over het gedrag van de andere groepen. De eigen kring kan en mag geen gesloten gemeenschap worden, grensverkeer tussen de verschillende kringen is gewenst om er voor te zorgen dat goed en prettig wonen in de wijk mogelijk blijft. Het organiseren van het grensverkeer is dan ook een belangrijk thema. Het organiseren van het grensverkeer zal zich vooral in de (semi) publieke ruimte af gaan spelen. In de kerk, de speeltuinen, de scholen,

het winkelcentrum, het woonzorgcentrum en natuurlijk ook de openbare ruimte zelf. Voorzieningen en activiteiten die zich richten op het organiseren van het grensverkeer moeten worden gestimuleerd.

Het verbeteren van de gebouwde omgeving

Het verbeteren van de gebouwde omgeving vindt al op diverse manieren in de wijk plaats: sloop/nieuwbouw van woningen, de bouw van een nieuw winkelcentrum. Toch is het gewenst om aandacht te blijven hebben voor het verbeteren en vernieuwen van de woningen, voorzieningen en de woonomgeving. Het past bij de wijk om de fysieke transformatie geleidelijk te laten verlopen en inhoud en tempo hiervan mede te baseren op veranderingen in de sociale structuur.

Het presenteren van de wijk naar buiten toe

De wijk Tweckelerveld is op zichzelf. De behoefte om op een grootse en meeslepende wijze naar buiten te treden is niet aanwezig. Toch is het naar buiten treden, zodat anderen je herkennen belangrijk. Het voorkomt dat je vergeten wordt en het voorkomt ook dat de wijk een gesloten karakter krijgt. Het is gebleken dat veel buitenstaanders geen idee hebben van wat de identiteit en het karakter van de wijk Tweckelerveld is. Open grensverkeer met andere wijken is gewenst. Het presenteren van de wijk naar buiten toe is dan ook een belangrijk thema. Deze presentatie is geen verkoopverhaal,

maar drukt uit wat de wijk is. De manier van presenteren is in overeenstemming met het karakter van de wijk. Daarbij past een zekere mate van ingetogenheid. Mogelijk is *de Nacht van Tweckelerveld* een activiteit waarmee de wijk naar buiten kan treden.

De hierboven beschreven thema's vormen de kapstok voor het maken van de beleidsvisie en voor de gewenste activiteiten en voorzieningen in de wijk.

Onverschheid tussen de wijken

12.9.02. 4/5

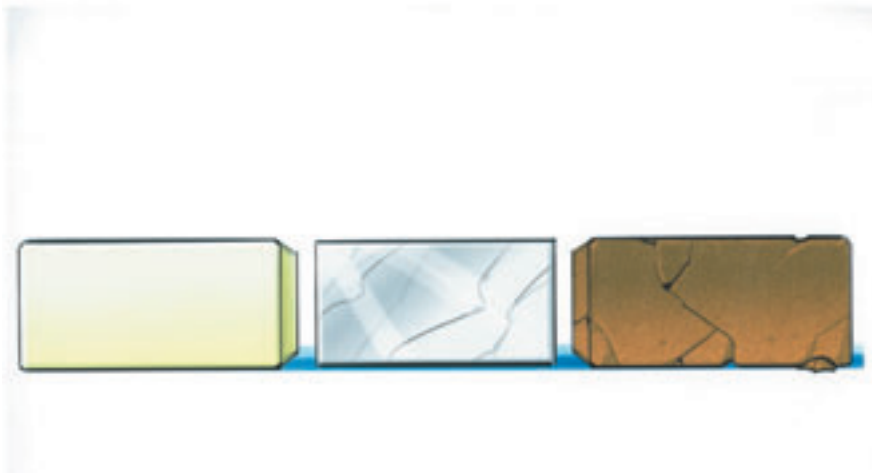
“De carnavalsoptocht is een stukje binding in de wijk”

groep 2

“Mensen die uit de wijk weggaan komen niet meer terug. Zijn blijbaar blij dat ze ergens anders wonen”

Onderscheid tussen de wijken

“Tweckelerveld is een gebarsten, oude baksteen. Een beetje verwaarloosd en slecht onderhouden”

“Tweckelerveld heeft geen duidelijk imago. En onbekend maakt onbemind”

**Sleutelwoord is gezelligheid,
daar komt het bij alles op neer**

Aanzet tot een wijkprogramma

Inleiding

Op basis van de beschreven merkidentiteit (kernkwaliteiten, kernwaarden en merkbelofte) en het geschetste referentieka-der zijn de gewenste activiteiten en voorzieningen geïnventa-riseerd. Het betreft een eerste aanzet om te komen tot een wijkprogramma voor een periode van vier jaar (2008-2012).

Doelstelling wijkprogramma 2008-2012

De doelstelling van het wijkprogramma is afgeleid van het (gewenste) type woonmilieu.

De doelstelling luidt:

Het versterken van het zelfvoorzienend karakter van de wijk, gecombineerd met het actief scheppen van randvoorwaarden voor open grensverkeer voor zowel binnen de wijk, alsook met andere wijken.

Op basis van deze doelstelling en de eerder beschreven thema's worden ondersteunende activiteiten en projecten benoemd.

1. HET VERSTERKEN VAN HET ZELFVOORZIENEND VERMOGEN VAN DE WIJK

NR	Activiteiten	Kernwaarden	Wanneer	Wie	Opmerkingen
1.1	Onderzoeken mogelijkheid bankvoorziening	Zelfvoorzienend, Behulpzaam	2008/2009	DNA / Domijn	Meerdere banken. Bekijken van de mogelijkheden in het winkelcentrum
1.2	Onderzoek de mogelijkheid naar een innovatief voorzieningencentrum	Zelfvoorzienend, Behulpzaam	2010/2011	Gemeente / Corporaties	Anders dan wat er tot nu toe is
1.3	Vrijwilligersbank	Behulpzaam, Zelfvoorzienend	2008/2009	Alifa / Bewoners	Bij elkaar brengen van aanbod en vraag

2. HET ORGANISEREN VAN HET GRENsverkeer TUSSEN DE VERSCHILLENDE KRINGEN IN DE PUBLIEKE RUIMTE

NR	Activiteiten	Kernwaarden	Wanneer	Wie	Opmerkingen
2.1	Gezamenlijke aanpak van inrichting (semi-)publieke ruimte, middels participatie	Eigen kringen	2008-2015	Gemeente (SDBN) / Wijkraad / Bewoners / Corporaties	
2.2	Stimuleren van verbindingen tussen de verschillende actieve verenigingen	Eigen kringen, Zelfvoorzienend	2008-2015	Wijkraad / Verenigingen met ondersteuning Alifa	
2.3	Nieuwe <i>Nacht van Tweekelerveld</i>	Zelfvoorzienend, Apart van de stad	2008	Wijkraad / Bewoners	Professionele ondersteuning voor input nieuwe ideeën
2.4	Oprichting wijkplatform	Eigen kringen, Zelfvoorzienend	2008	Wijkraad, ondersteund door Alifa	
2.5	Nieuwe vormen van participatie	Eigen kringen, Behulpzaam	2008-2015	SDMN / Corporaties	Vgl. Kan Wel-project

3. HET VERBETEREN VAN DE GEBOUWDE OMGEVING

NR	Activiteiten	Kernwaarden	Wanneer	Wie	Opmerkingen
3.1	Bewonersinitiatieven ondersteunen	Zelfvoorzienend, Behulpzaam	2008 en 2009	Gemeente / Corporaties	zie ook 2.5
3.2	Samenwerking tussen wijkpartijen verbeteren	Eigen kringen	2008	Alifa	
3.3	Bewoners betrekken bij planontwikkeling	Eigen kringen, Behulpzaam	2008-2015	Gemeente / Corporaties	
3.4	Gevaarlijke verkeersplekken aanpakken	Behulpzaam		Gemeente	Aanwezigheid moet blijken uit WENS-2008 en ongevalgegevens gemeente
3.5	Renovatie / onderhoud (particuliere) woningen en winkels	Apart van de stad	2008-2015	Corporaties / andere eigenaren / Gemeente	
3.6	Speelvoorzieningen voor kinderen tot vier jaar	Zelfvoorzienend	2008-2010	Corporaties / Gemeente (SDBN)	Kijken naar relatie met Spelen-nota gemeente

4. HET PRESENTEREN VAN DE WIJK NAAR BUITEN TOE

NR	Activiteiten	Kernwaarden	Wanneer	Wie	Opmerkingen
4.1	Beeldmerk / Huisstijl ontwikkelen	Apart van de stad	2007	Kars Advies	
4.2	Ambassadeurs voor de wijk vinden	Behulpzaam, Apart van de stad	2008	Alifa / Wijkraad	
4.3	Website maken	Apart van de stad	2008	Bewoners	Indien nodig / gewenst
4.4	Reclameactiviteiten	Apart van de stad	2008-2015	Diverse partijen	In combinatie met 4.1.
4.5	<i>Nieuwe Nacht van Tweekelerveld</i>	Apart van de stad, Zelfvoorzienend	2008	Wijkraad / Bewoners	Professionele ondersteuning voor input nieuwe ideeën
4.6	Scoren in de wijk	Zelfvoorzienend	2008 -2009	Corporatie Domijn, Gemeente, FC Twente, Bewoners	

← Andere
richtingen

Universiteit
Enschede-Centrum →

Auke Vleer-
straat

05. 000 900
HUUR

SALIX

DHG

Strategische activiteiten

Er zijn verschillende activiteiten die van strategisch belang zijn voor het instandhouden c.q. het realiseren van de (merk-) identiteit van de wijk. Deze strategische activiteiten zijn:

Het maken van een nieuw voorzieningencentrum

Het onderzoeken van de mogelijkheden voor een nieuw voorzieningencentrum is een belangrijke strategische activiteit voor het behouden en versterken van de (merk-)identiteit van de wijk Tweekelerveld. Het voorzieningencentrum moet het 'nieuwe hart' van de wijk worden. In het wijkcentrum worden mogelijkheden geboden voor het totstandkomen van het grensverkeer tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Het voorzieningencentrum herbergt dan ook verschillende activiteiten: laten samenkomen van verhalen uit de wijk (soort *Huis van Verhalen*), centrum van organisatie van wijkactiviteiten (o.a. *Nacht van Tweekelerveld*), podium voor diverse clubs uit de wijk, etc. Corporaties en de gemeente gaan samen kijken naar de mogelijkheden voor zo'n centrale ontmoetingsplek in de wijk Tweekelerveld.

Het ondersteunen van wijkinitiatieven en verenigingsleven

Bij het instandhouden van het zelfvoorzienend karakter van de wijk behoort het ondersteunen van de wijkinitiatieven van bewoners en instellingen en het ondersteunen van het

verenigingsleven. Deze ondersteuning richt zich op activiteiten die door de afzonderlijke bevolkingsgroepen worden georganiseerd, maar vooral ook op activiteiten die het grensverkeer tussen de verschillende bevolkingsgroepen organiseren.

Wijkcommunicatie

De derde strategische activiteit is het ontwikkelen van de wijkcommunicatie in combinatie met het ontwikkelen van de huisstijl van de wijk. De wijkcommunicatie is van belang voor het verstrekken van informatie aan de verschillende bevolkingsgroepen én voor het bieden van de mogelijkheid dat bewoners met verschillende achtergronden zich kunnen verbinden met de wijk. In het volgende hoofdstuk wordt dit verder uitgewerkt.

Uitwerking wijkprogramma 2008-2012

De inventarisatie van activiteiten moet verder worden uitgewerkt tot een wijkprogramma. Deze uitwerking verloopt via verschillende stappen.

Integratie met andere programma's

De inventarisatie moet worden afgestemd met activiteiten en projecten in andere lopende programma's van gemeente, woningcorporaties en andere instellingen. Een geïntegreerd wijkprogramma, gericht op het realiseren van het gewenste woonmilieu is zonder meer gewenst.

Van idee naar project

De ideeën beschreven in de inventarisatie, moeten worden uitgewerkt tot activiteiten en projecten. Daarvoor is het nodig om per idee de volgende aspecten verder uit te werken: gewenst resultaat, verantwoordelijkheid en organisatie, kosten, tijdsplanning, informatie en communicatie.

Besturing wijkprogramma

Om er voor te zorgen dat het wijkprogramma de gestelde doelstellingen gaat realiseren is het belangrijk dat het programma ook wordt bestuurd. Ontwikkeling en uitvoering van activiteiten en projecten worden gevolgd. Bij het volgen van deze activiteiten en projecten wordt gekeken naar de mate waarin de activiteit bijdraagt aan de doelstelling, de ontwikkeling van de maatschappelijke en technische haalbaarheid, de mate van efficiency, de ontwikkeling van kosten en baten, de mate van flexibiliteit van het project en het verloop van de tijdsplanning. Periodiek monitoren op basis van deze criteria geeft de mogelijkheid om bestaande activiteiten te schrappen of te intensiveren, nieuwe activiteiten op te voeren, en zo nodig het ambitieniveau bij te stellen.

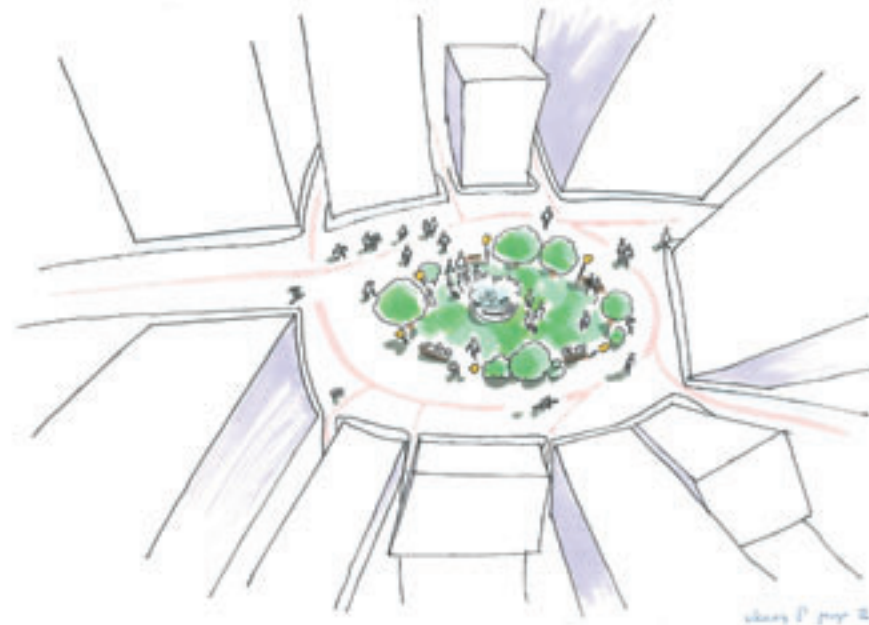
De besturing van het wijkprogramma vindt plaats door een projectgroep waarin de verschillende partijen van het ondernemende gezelschap zijn vertegenwoordigd (zie ook hoofdstuk 9).

Thema's voor Tweekelerveld

Thema: presenteren
 "Iedereen zou het moeten uitdragen, maar je moet het wel willen"

Thema: organiseren van grensverkeer tussen de verschillende groepen
 "Het is voor ons vooral toevallige ontmoeting. Is spontaan, vrijblijvend"

Thema: de fysieke aanpak van de wijk
“Als er meer geld in de wijk gepompt wordt, komt daar allemaal moois voor terug”

Thema: het zelfvoorzienend vermogen van de wijk
“Sommige kamers van het buurthuis zijn nog leeg. Het is een groeiconcept, er kan nog vanalles bij”

**Overal wordt energie in gestoken,
maar hier is al jaren niets gebeurd**

Positionering en wijkcommunicatie

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de positionering van de wijk naar buiten toe uitgewerkt, alsook de wijkcommunicatie. Het is een aanzet om te komen tot een communicatiestrategie en -plan.

Positionering van de wijk Tweekelerveld

Unique Selling Points

De Unique Selling Points van Tweekelerveld bestaan uit de merkbelofte, de kernkwaliteiten en de kernwaarden. Hieronder worden ze nog eens kort samengevat.

Merkbelofte: 'Tweekelerveld: Alles aanwezig'

Kernkwaliteiten:

- Tweekelerveld is een wijk die ruim en groen is opgezet
- De wijk heeft een diversiteit aan buurten
- De wijk heeft relatief veel speelvoorzieningen
- De wijk heeft zorgvoorzieningen
- De wijk heeft een actief verenigingsleven

Kernwaarden:

- Behulpzaam naar elkaar
- Wonen in eigen kring
- Aftastend naar anderen
- Zelfvoorzienend
- Apart van de stad

De USP's vormen in de positionering naar buiten toe het uitgangspunt.

Doelstelling

Doelstelling van de externe positionering is om Tweekelerveld als een herkenbaar woonmilieu in de stad neer te zetten. Op dit ogenblik zijn er veel mensen die geen duidelijk beeld hebben van het karakter van Tweekelerveld. Om geen vergeten wijk te worden is het belangrijk om Tweekelerveld naar buiten toe als een herkenbaar woonmilieu te positioneren. De doelstelling blijft echter bescheiden, gelet op het naar binnen toe gekeerde karakter van de wijk.

Doelgroepen

De doelgroepen waar de externe positionering zich op richt, zijn primair de gemeente, het bedrijfsleven, de verenigingen en de maatschappelijke instellingen in Enschede. Er is geen reden om de externe positionering op een groot aantal doelgroepen te richten. Een selectie van de belangrijkste stake- en shareholders volstaat.

Instrumenten

Er is geen reden om specifieke marketinginstrumenten in te zetten voor specifieke doelgroepen. Het algemene instrumentarium volstaat. Voorbeelden van in te zetten instrumenten zijn:

- Brandsheet
- Website
- Wijkkrant
- Het inzetten van ambassadeurs voor de wijk

Wijkcommunicatie

Doelstellingen

Is er bij de externe positionering van de wijk sprake van een bescheiden doelstelling, dat geldt zeker niet voor de communicatie in de wijk zelf. Om de relaties tussen de verschillende groepen in de wijk te versterken moet er veel worden geïnvesteerd in de wijkcommunicatie. Doelstellingen van de wijkcommunicatie zijn:

1. Informatie verstrekken aan bewoners en instellingen in de wijk over gebeurtenissen en activiteiten;
2. Het actief informeren van bewoners en instellingen over verschillen en overeenkomsten in leefwijzen tussen de verschillende bevolkingsgroepen;
3. Het scheppen van randvoorwaarden voor het ontstaan van grensverkeer tussen de verschillende groepen in de wijk;
4. Het scheppen van randvoorwaarden zodat bewoners en instellingen zich in positieve zin kunnen verbinden met de wijk.

Doelgroepen

Uiteraard zijn alle bewoners doelgroep van de wijkcommunicatie. Daarbinnen is het echter belangrijk om onderscheid te maken tussen de oudere groep bewoners die al langere tijd in de wijk woont, de groep bewoners met een meer volkse leefwijze, de groep bewoners uit de middenlaag van de maatschappij en de groep studenten.

Communicatiewerkplaats

Naast algemene communicatie-instrumenten, zoals brandsheet, website en wijkkrant, is het wenselijk om naar de afzonderlijke doelgroepen ook specifieke instrumenten in te zetten. Dat moet per activiteit worden gezien.

Belangrijk is dat de communicatieactiviteiten gezamenlijk door bewoners en instellingen worden ontwikkeld en uitgevoerd. Dat zou kunnen in de vorm van het opzetten van een communicatiewerkplaats in het gewenste voorzieningencentrum waaraan alle partijen deelnemen en die wordt begeleid door een communicatiedeskundige.

INVENTARISATIE COMMUNICATIEACTIVITEITEN

Project nummer	Activiteiten	Wanneer	Wie	Opmerking
1.	Inzetten communicatiedeskundige (zo mogelijk van corporaties en gemeente)	2008-2010	Corporaties / SDMN	
2.	Opstellen communicatieplan	2008/2009	Corporaties / SDMN / Wijkraad	
3.	Opzetten communicatiewerkplaats	2009	Allen	
4.	Website	2008	Allen	Indien nodig / gewenst
5.	Nieuwe Wijkkrant	2010	Wijkraad / Wijkplatform	Indien nodig
6.	Luchtballon Tweekelerveld	2008/2009	Wijkraad / Corporaties/ Gemeente	
7.	Nieuwjaarsreceptie door wijkraad	2009	Wijkraad	
8.	Wijk TV	2010	Wijkraad	Indien nodig
9.	Ontmoetingsplek: Heyt al heurt	2010	Gemeente / Wijkraad / Wijkplatform	
10.	Nieuwe Nacht van Tweekelerveld	2008	Wijkraad / Bewoners	
11.	Etaleuren: 'Mond-tot-mond reclame'	2008 e.v.	Wijkraad / Wijkplatform	
12.	Inzetten ambassadeurs voor de wijk	2008	Wijkraad / Alifa	

De Merkidentiteit van Tweekelerveld

“De mensen in de cirkel staan voor het actieve verenigingsleven, met allemaal verschillende activiteiten”

“Zo kwamen wij zelf op: we leven in een kring van groen”

“Wij komen weer terug bij de Vlecht. Daarin komt alles samen”

“Twekkelveld moet het hebben van “etaleuren”, van mond tot mondreclame”

Het ondernemende gezelschap

Inleiding

Het versterken van de merkidentiteit van de wijk, en het ontwikkelen en uitvoeren van de ondersteunende activiteiten vraagt om een actieve inzet en bijdrage van bewoners, corporaties, instellingen, bedrijven, verenigingen en gemeente. Het vraagt om personen en organisaties die verantwoordelijkheid willen nemen voor de wijk. Kortom het vraagt om een ondernemend gezelschap in de wijk.

Het ondernemende gezelschap

Het ondernemende gezelschap is een netwerk van bewoners-organisaties, verenigingen en instellingen in de wijk. Binnen dit netwerk bestaan verschillende kernen. Deze kernen zijn:

De wijkraad

De wijkraad is een reeds bestaande kern in het netwerk. De wijkraad vertegenwoordigt de bewoners in de wijk én organiseert ook zelf activiteiten in de wijk

Ambassadeurs voor de wijk

Er zijn nog geen 'aangezochte' ambassadeurs voor de wijk. Een van de eerste werkzaamheden van het communicatieteam is het opsporen van deze ambassadeurs en het vervolgens in stelling brengen van hen.

Investeerders in de wijk

De investeerders in de wijk zijn eveneens een belangrijke kern in het netwerk. Het gaat onder andere om de woningcorporaties, de gemeente en het bedrijfsleven. Investeren in de merkidentiteit en de reputatie van de wijk heeft uiteindelijk een positieve uitwerking op de vastgoedwaarde in de wijk. Het is dan ook belangrijk dat de investeerders gezamenlijk bekijken welke investeringen, gelet op het beschreven woonmilieu, moeten worden gedaan en wat daarvan op termijn de effecten zijn.

Een nieuw wijkplatform

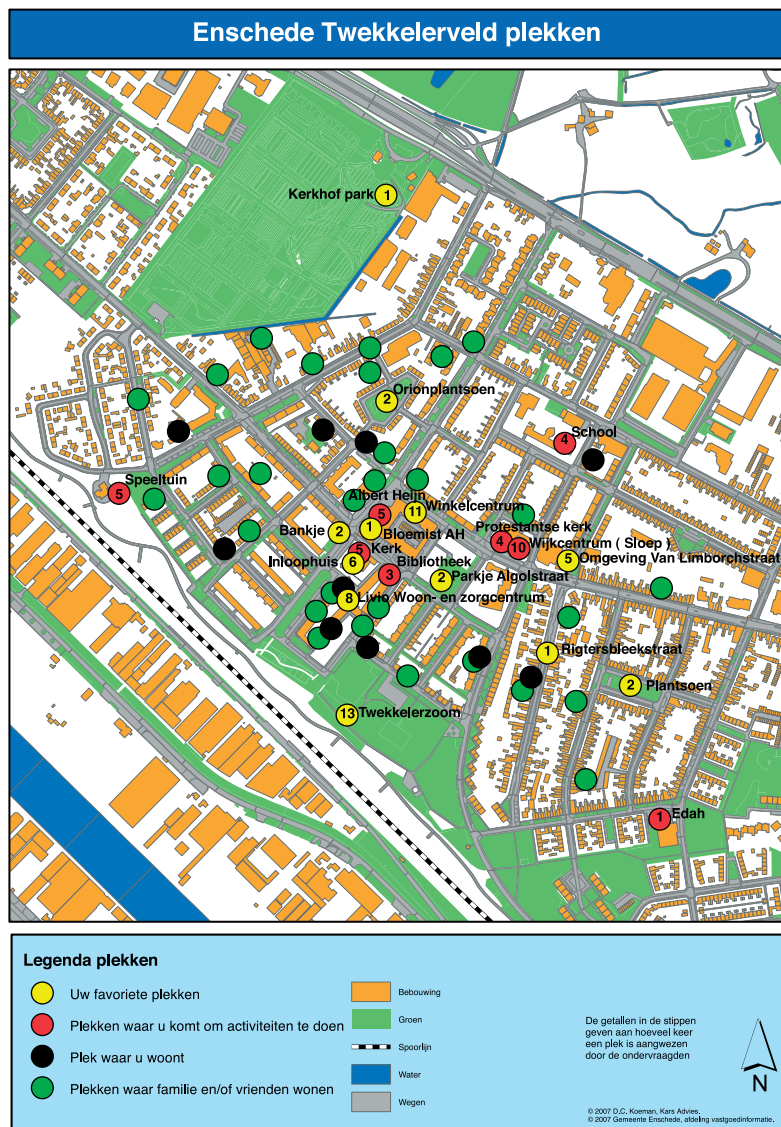
Een platform van instellingen en verenigingen in de wijk ontbreekt. Dat is een belangrijk gemis. Een nieuw platform instellen waarin de verschillende wijkpartijen zitten is gewenst. Het wijkplatform zou, naast het uitwisselen van informatie, tot taak kunnen krijgen om het wijkprogramma verder te ontwikkelen en de activiteiten daarin uit te voeren. De gemeente levert het programmamanagement.

Communicatieteam

Een belangrijke kern is het op te zetten communicatieteam. Dit communicatieteam bestaat uit bewoners en instellingen en wordt begeleid door een communicatiedeskundige. Het communicatieteam maakt een communicatieplan en voert de diverse communicatieactiviteiten uit.

Bijlage 1: Plekken in de wijk

Bijlage 2: Woningcorporatiebezit Tweckelerveld

Bijlage 3: Literatuurlijst

- Buter, Adriaan, *Portret van Enschede* (Enschede, 1975).
- Erven, Bert van (red.), *40 Jaar Opstandingskerk 1967-2007* (Enschede, 2007).
- Evers-Evers, Thea H., *Oud-Enschede in 175 foto's. Een keuze uit de verzameling van Jan van Ooyik. Uitgegeven ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan van de openbare bibliotheek* (Enschede, 2003).
- *Het Tweekelerpad*, uitgave Stadsdeel Noord en afdeling NatuurEduactie gemeente Enschede (Enschede, 2005).
- *Historie. 165 jaar 't Zwik* (Enschede, 2002).
- 'Roombeeks revolutionaire wederopbouw', *Volkscrant kunstbijlage*, 7-12-2007.
- Wiegman, T., *Kleine historie van Enschede* (Hengelo, 1989).
- *Wijkplan Tweekelveld. Een wijk om in te investeren*, uitgave Stadsdeelmanagement Noord, gemeente Enschede (Enschede, 2003).

Bijlage 4: Deelnemers aan de sessies

Dhr. Van Agteren	Dhr. Kronenburg
Dhr. Alberink	Mevr. Maartens
Dhr. Arabou	Mevr. Meijer
Dhr. Bos	Dhr. Morsink
Dhr. Brinks	Dhr. Nijhuis
Dhr. Colijn	Mevr. Olde Hamsing
Mevr. Cvetinovic	Mevr. Schoolderman
Dhr. Van Dam	Mevr. Van der Sluis-Reimerkink
Mevr. Dellwig	Mevr. Smelt-Hiemstra
Dhr. Eitink	Mevr. Van de Steeg
Dhr. Geerdink	Dhr. Subelack
Dhr. Götz	Mevr. Tempelman
Dhr. Ten Have	Mevr. Timmer
Mevr. Hazelhorst	Dhr. Ucar
Mevr. Helmhout	Mevr. Van Ulzen
Mevr. Hillen	Mevr. Van der Veen
Dhr. Huijser	Dhr. Veldhuis
Dhr. Joustra	Dhr. Veldman
Dhr. Jurrisen	Mevr. Van Vonno
Dhr. Kamperman	Mevr. Voortman
Dhr. Kamst	Mevr. Wibiër

Begeleiding en productie

Productie:	Kars Advies, Utrecht
Procesbegeleiding:	Hans Kars, Martin Jansen
Verslag:	Maud Aarsen
Grafische vormgeving:	Geert Gratama, Bussum
Fotografie:	Willem Mes Photography
Kaarten:	Daniël Koeman
Tekeningen:	Jasper Andries, Geert Gratama, Edu Kizman, Luuk Poorthuis, Shirley Warlich

Januari 2008

Kars Advies
Erasmuslaan 1b
3584 AZ Utrecht
030 212 98 47
hanskars@karsadvies.nl
www.karsadvies.nl

**In opdracht van de gemeente Enschede,
woningcorporatie Domijn en
woningcorporatie De Woonplaats**

Gemeente Enschede

